

Dinin Tanımı ve Kaynağı

Din nedir?

- İnsanlık tarihi boyunca Allah (c.c.), insanlar arasından seçtiği peygamberlerle emir ve yasaklarını bildirmiş, insanların **dünya ve ahiret mutluluğunu** sağlamak için din göndermiştir. Allah (c.c.) tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen, akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleriyle hayırlı olan şeylere sevk eden ilahî kurallar bütünü

Anahtar kavram mutluluk:

Din sadece ahiret mutluluğunu değil dünya mutluluğunu da amaçlar. **Peki dünya mutluluğuna nasıl ulaşılır?**

Kişi Allah'a ve ahiret gününe inanır. Allah'ı razı etmeye, ahirette de cenneti kazanmaya çalışır. Başına gelebilecek zor şeylere sabretmesinin ve dünyada iyi bir insan olmasının ahirette bir karşılığı vardır. Bu zorlukları aşarken din duygusu ona mutluluk verecektir.

Kur'an-ı Kerim'de din kelimesi hem **uluhiyeti** hem **ubudiyeti** ifade etmek üzere kullanılır. Çok geniş bir anlam dünyasına sahip olan din kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de doksan iki yerde geçmektedir.

Yaratıcı ve ibadet edilmeye layık tek varlık olan Allah'a (c.c.) bakan yönüyle din: hâkim olmak, itaat altına almak, kanun ve şeriat göndermek, hesaba çekmek, ceza-mükâfat vermek demektir.

Yaratılmış kul açısından ise din: boyun eğmek, aczini anlamak, teslim olmak ve ibadet etmektir.

Kur'an'da Din hangi anlamda kullanılır?

- Ceza, mükafat, kıyamet, ahiret: **O gün, Allah onlara kesinleşmiş cezalarını verecektir. Allah'ın apaçık hak olduğunu bileceklerdir.** (Nur Suresi, 25. ayet)
- İtaat, hakimiyet, boyun eğme: **Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İtaat de daima Ona olmalıdır.** Nahl Suresi, 52
- Teslimiyet Kulluk ibadet: **“Halbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.”** Beyyine 5. ayet
- Kanun, Şeriat, Millet: **De ki: Allah doğru söylemiştir. Öyle ise hakka yönelen İbrahim'in dinine uyun. O, Allah'a ortak koşanlardan değildir.** Ali İmran Suresi 95. ayet

İslam Alimlerinin Tanımlarına göre

- **Elmalılı Hamdi Yazır'ın tarifi:**
- akıl sahiplerini kendi istekleriyle iyilikleri yapmaya sevk eden ilahî bir nizam
- Buna göre kişi dini kendisi isteyecek ve uygulayacaktır. Zorla inandırma veya ibadete teşvik söz konusu değildir. Zorlama karşı tepki doğurur. Allah insan aklına güvenmiştir. Müslümanlar da güvenmek zorundadır.

Din tariflerinden çıkan sonuçlar:

İlahî kaynaklı olmalıdır. İnsanların oluşturduğu, uydurduğu şeyler din olamaz.

Akıl sahibi insanların **özgür iradesiyle** tercih edilmelidir. İslam dinine göre akıl sağlığı yerinde olmayanlar ve akıl-baliğ olmayanlar dinden sorumlu değildir. Ayrıca **din, samimi ve içten duygularla benimsenir, özgür irade ile tercih edilir. Baskı ve zorlamayla dini kabul ettirmeye çalışmak dinin ilkelerine aykırıdır.**

Dinin gönderiliş amacı **insanları dünya ve ahiret mutluluğuna** ulaştırmaktır. Din özü itibariyle inananları hayra ve iyiliğe sevk eder.

Bütün peygamberler islam peygamberidir. Genellikle Hz. İsa Hıristiyanların, Hz. Musa Yahudilerin peygamberi olarak bilinmesine rağmen Kur'an'da bu peygamberlerin İslam peygamberi olduğu belirtilir. Bunun nedeni Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar gelen bütün peygamberler aynı din esasını tebliğ etmiş olmasıdır. Bütün peygamberler insanları, Allah'tan başkasına boyun eğmeme esasına çağırmışlardır.

İnsan doğası ve din

İnsan zor zamanlarda dayanabileceği ve güvenebileceği bir yer arar. İnanan insan, acizliğinin farkına vardığı için inanmayı tercih eder. İnanmayan ise henüz acizliğinin farkına varmamıştır.

Peygamberlere ilk inanan insanların genellikle zayıflar olması boşuna değildir. Acizliğinin farkına vardığı için bu insanlar inanmayı tercih ederler.

Firavun, Nemrud ve Hz. İsa dönemindeki Roma gücü ile inananlar mücadele içinde olmuşlardır.

İnkarcılar müminlerin imanlarının karşısına dikilmişlerdir.

Müstağni olan (ihtiyaç içinde olmayan) insanların inanmak için henüz bir nedenleri bulunmayabilir.

Ölüm yaklaştığında, acz ve ihtiyaç hasıl olduğunda bu insanlar da dayanacak bir yer ararlar.

Tarih boyunca peygamberler güçlü kişiler ve kurumlarla mücadele içinde olmuşlardır. Tarih içindeki güçlü ve zayıf çelişkisi, kafir ve mümin çelişkisi şeklinde de ortaya çıkmıştır.

İnsan fitrat üzere doğar.

Kaynaklarda fitrat; "Allah Teâlâ'nın mahlûkatını (yarattıklarını) kendisini bilip tanıyacak ve idrak edecek (anlayacak) bir hal, bir kabiliyet (yetenek) üzere yaratmasıdır." (İbn Manzur, Lisânü'l-Arab, Beyrut, (t.y.), V, 55) diye de açıklanmıştır.

İnsan hem boyun eğme, hem de özgür olma isteği olan bir psikolojiye sahiptir. Zayıf kaldığında bir güce sığınmayı, güçlü olduğunda ise özgürleşmeyi ister. İnsan fitratı denilen şey budur.

Din bu isteği doğru kanala aktarır. İnsanın insan karşısında özgür olmasını, Allah'a ise kul olmasını ister. Aksi bir durum yani insanın insana kul olması onun insan karşısındaki özgürlüğünü yok ederken, Allah'a karşı özgürlük ilan etmesi de küstahlaşmasına neden olur. İnsanın yalnızca Allah'tan başkasına boyun eğmeyip, Allah'a kul olmasına İslam (Tevhid); insana boyun eğip Allah'a karşı küstahlaşmasına ise şirk denilir.

Din duygusu: İnsanın içinde Allah'ı hissederek yaratıcısına yönelmeyi istemesine din duygusu denilebilir. Her insan bir diğer insan karşısında özgür olmak ister. Ve hiçbir insan bir diğer insanın kölesi olmak, tüm hayatını onun isteğine bağlamak istemez. İşte burada insanın isteği ile dinin tabiatı uyumlu hale gelir.

"Her doğan, fitratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar." (Buhârî, cenâiz 92; Ebû Dâvut, sünne 17; Tirmizî, kader 5) (Hadis)

İnsanın fitrat üzere yaratılması Allah'ını tanıyacak bir yetenekte yaratılmasıdır. Böyle olmasına rağmen kişi içinde bulunduğu kültürel duruma uygun davranmayı seçer. Yani kültürel çevreye uyum sağlar. Anasından, babasından, çevresinden gördüğünü işlemeye başlar. «Kuş yuvada gördüğünü işler» sözü bunu anlatır.

Buna göre dinde çevrenin belirleyiciliği bir etkendir. Çevre belirleyicidir. Kültür belirleyicidir. Sosyoloji belirleyicidir. Coğrafya belirleyicidir. Güçlü kişilikler; sorgular ve bu çemberin dışına çıkabilir.

Fitratla yakından ilişkili kavramlardan biri de **hanifliktir**. **Haniflik**, insanın tabiatına ve fitrata uygun olarak kayıtsız ve şartsız Allah'a (c.c.) teslim olmak, ilah olarak yalnızca Allah'ı (c.c.) kabul etmek ve yalnızca O'na kulluk etmek demektir. **Hanif** ise, Allah'ın emrettiği doğru yola girip o istikamette yaşayan kişidir.

İman ve İslam ilişkisi

İman ve akıl arasında nasıl bir ilişki vardır?

Okuldan çıktığınızda yolun karşısına geçmek istediğinizde sağa ve solu kontrol ederek yolun geçiş için güvenli olup olmadığına bakarsınız. Bunu emreden şey akıldır. Akıllı olan kimse kendi canına zarar gelmesini istemez.

Allah'ı ve vatani uğrunda canını veren şehide kendi canını feda ettiren şey ise imandır. Normal bir ortamda kişi canını korumayı önceler iken, vatana ve dine yönelen bir tehdit anında canını vermeyi öncelemektedir. Birincisini akıl, ikincisini ise iman emretmektedir. Bu durumda akıl ile iman arasında bir çelişki var gibi görünmektedir. Oysa düşman vatanımızı işgalde başarılı olursa ne canımız, ne malımız, ne arkadaş ve dostlarımızın güvenliği olmaz. Evlere, dükkânlara, tarlalara ve diğer her şeye düşman sahip olur. Daha geniş bir açıdan bakılınca aslında imanın emrettiği şey, yani canını feda etmek düşüncesi de akla uygundur. İmana bu açıdan büyük akıl denilebilir.

İman nedir, mü'min kimdir?

İman, kelime itibariyle bir kimsenin şüphe duymaksızın bir şeyi kabul etmesi, doğrulaması, onaylaması ve tasdik etmesi anlamına gelir. Ayrıca güven vermek, güvenlikte olmak, içten ve yürekten inanmak gibi anlamları da vardır. Dinî terim olarak iman; Allah'ın (c.c.) bir ve tek olduğuna ihlasla (samimiyetle) inanıp Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini kabul etmek, onun Kur'an-ı Kerim aracılığıyla getirdiklerine inanmak ve bunlara teslim olmaktır. Bu inanca sahip kimseye mümin denir.

İmanın psikolojik gerekçesini yazınız?

İnsan, dünya hayatı boyunca huzur ve güven içerisinde yaşamayı ister. İnsanlar ancak iman sayesinde hayatlarını belirsizlikten ve karmaşadan kurtarıp anlamlı hale getirir. Bu yönüyle iman, insana niçin var olduğunu ve yaşadığı hayat içerisinde zorluklarla nasıl başa çıkacağını gösteren bir kaynaktır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de "Müminler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir." (Mü'minun Suresi 30) buyurarak inanan insanların tüm zorluklardan sonra güven ve huzura erişeceğini müjdelemektedir.

İslam nedir, Müslüman kimdir?

İslam kelime olarak teslimiyet, itaat etmek, boyun eğmek, bağlanmak, barış ve esenlikte olmaktır. Dinî terim olarak ise Yüce Allah'a itaat etmek, Hz. Peygamber'in getirdiklerinin hepsini kalp ile tasdik edip dil ile söyleyerek Allah'ın (c.c.) emir ve yasakları doğrultusunda yaşamaktır.

Allah'ın (c.c.) dinine teslim olan, Hz. Peygamber'in din adına bildirdiklerine gönülden bağlanan, inandıklarını yaşamaya çalışan, ibadetlerini yerine getiren ve dinin güzel ahlakını davranışlarına

yansıtan kişiye Müslüman denir. Bu konuda Hz. Peygamber Müslümanı şöyle tarif etmektedir: **“Dilinden ve elinden (gelecek kötülükler konusunda) Müslümanların güven içinde oldukları kimse!”** (Sahihi Buhari, iman, 5)

İman ve İslam ilişkisini açıklayınız.

İslam İslam âlimlerine göre iman ile İslam birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Bu iki kavramın aynı şeyi belirttiğini savunanlar, iman ve İslam'ın birbirini tamamladığı ve her ikisinde de tasdik ve teslimiyetin esas olduğu görüşünden yola çıkarlar. İmanın İslam'dan, İslam'ın da imandan ayrı düşünülmemeyeceği bir gerçektir. Dışta ve görünürde olana İslam, içte ve kalpte olana iman denilebilir. İman kalbin tasdik etmesi, İslam ise amel ve davranışlarla bu tasdikini eyleme taşıyarak görünür kılınmasıdır. İman kalple gerçekleşen tasdiktir. İslam ise dil ile ikrar, itaat, boyun eğme ve teslimiyettir.

İslam İnanç Esaslarının Özellikleri

Müslüman, Kur'an'ın bütün sure ve ayetlerinin Allah tarafından Hz. Muhammed'e (s.a.v.) indirilmiş vahiyler olduğunu kuşkusuz bir şekilde benimseyip kabul eder. Böylece bir Müslüman iman konularının Kur'an-ı Kerim'in tamamından oluştuğunun bilincinde olarak Hz. Muhammed'i (s.a.v.) tasdik etmiş olur. Bununla birlikte İslam âlimleri Cibril hadisini de göz önünde tutarak ilk dönemlerden itibaren iman esaslarının altı olduğunu söylemişlerdir.

- 1- Fitrata uygun, açık ve anlaşılır oldukları için akl-ı selim tarafından kolayca kabul edilir.
- 2- İnsan ürünü ve doğmatik değildir. Vahiy kaynaklıdır. Doğmacılık kilise ile ilişkili bir kavramdır. Kilise önderleri tarafından din olarak ortaya konan doktrinler tartışmaya kapalı tutulmuştur. İslam tarihinde akıl ve gönülle kabul edilen iman esasları hakkında çok çeşitli görüşler ortaya konulabilmiştir. İslam tarihinde kilise olmadığı için farklı görüşler nedeniyle dinden çıkarma olayları yaşanmamıştır. Ehl-i Kible tekfir edilemez görüşü bazı yaklaşımlar dışta bırakılacak olursa kahir ekseriyetle kabul görmüştür.
- 3- Akli ve iradesi işleyen bir insan inanç esaslarını kavramak ve kabul etmek için kimsenin aracılığına ihtiyaç duymaz. İnanç esasları kolayca anlaşılabilir durumdadır.
- 4- İslam inanç esaslarının benimsenmesinde kişilerin hür iradeleri ve tercihleri söz konusudur. Zorlamak ne Kur'an ne de Hz. Peygamber tarafından tavsiye edilen bir konu değildir.
- 5- İslam dengeyi esas alır. Ebedî kurtuluş için korku ve ümit arasında dengeli bir hayatı tavsiye eder. Allah'ın rahmetinden ümit kesmek de, rahmetini garanti görmek de doğru değildir. Kula düşen korku ve ümit arasında dengeli bir hayat yaşamaktır.

İslam inanç esaslarının bütünlüğü ne anlama gelir?

İslamın inanç esasları bir bütündür. Bu yüzden inanılması gereken şeylerin tamamına eksiksiz bir şekilde inanmak gerekir. İnanç esaslarının bir kısmına inanıp bir kısmına inanmayanlar mümin sayılmazlar. İman bütünlük ister. Özellikle peygamberler arasında ayırım yaparak bir kısmını kabul etmemek doğru değildir.

“Şüphesiz, Allah’ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah’a inanıp peygamberlerine inanmayarak ayırım yapmak isteyenler, ‘(Peygamberlerin) kimine inanırız, kimini inkâr ederiz.’ diyenler ve böylece bu ikisinin (imanla küfrün) arasında bir yol tutmak isteyenler var ya; işte onlar gerçekten kâfirlerdir. Biz de kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.” (Nisa Suresi 15-151)

Esmâ-i Hüsnâ: İsmi çoğulu olan esmâ ile “güzel, en güzel” anlamındaki hüsnâ kelimelerinden oluşan esmâ-i hüsnâ (el-esmâü'l-hüsnâ) terkibi ayet ve hadislerde Allah’a nispet edilen isimleri ifade eder. Allah’ın (c.c.) Kur’an’da geçen isimleri 100’den fazladır. Muhtelif hadislerde Allah’a (c.c.) nispet edilen başka isimler de mevcuttur. Ancak esmâ-i hüsnâ daha çok Allah’ın (c.c.) 99 ismi için kullanılır.

Kur’an’dan Mesajlar:

“Ey iman edenler! Allah’a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.” (Nisâ suresi, 136. ayet.)

Bu ayet derli toplu bir biçimde iman esaslarını vermesi açısından önemlidir. Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman olmak üzere bu ayette iman esaslarının beşi yer almaktadır. Kadere iman esasları Kur’an’da bu şekilde açıkça yer almamakla birlikte meşhur Cibril hadisinde yer almaktadır.

Ayrıca Allah tarafından gönderilen bütün peygamberlerin, onlara indirilen bütün kitapların hak olduğunu, onlara inanılmasının zorunlu olduğunu ifade eder. Bu yönüyle Hz. Adem’den, Hz. Muhammed’e kadar gelen bütün peygamberler aynı esas üzerine gelmiştir. Bu esas Allah’a inanmak, ona kulluk etmek ve ondan başka bir varlığa kulluk etmemektir. Bu esasa Tevhid veya İslam ismi verilmiştir. Ali İmran suresinde yer alan **“Allah katında din İslamdır”** ifadesi de bu esasa işaret eder.